

4. Sınıf Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi Üzerine Yapılan Bir Değerlendirme¹

Diğdem Alemdar²

Öz

Sınıfta görülen istenmeyen öğrenci davranışları eğitim ortamını, öğretmenleri ve öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Eğitim ortamlarındaki istenmeyen öğrenci davranışlarını en iyi gözlemleyecek olanlar öğretmenlerdir. Öğretmenlerin gözlemlerini en iyi yansıtacağı çalışmalar da durum çalışmalarıdır. Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğrencilerinde en sık gözlemlenen istenmeyen davranışların neler olduğunu tespit etmek ve bu davranışların nedenlerini bulmaya çalışmaktır. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılının 2. yarıyılında İstanbul ili Pendik ilçesinin bir ilkokulunun 4-A sınıfındaki öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden katılımlı gözlem ile elde edilmiştir. Ayrıca yapılan gözlemleri aktarmak için araştırmacı günlüğü kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analize başvurulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre sınıfta en sık görülen istenmeyen davranışlar; söz almadan konuşma, ders dışı etkinliklerle uğraşma, eşyaları izinsiz alma, kavga etme, hareketlilik, görevlerini yerine getirmeme, şikâyet etme, küfür etme, sınıfta dolaşma, birbiri ile konuşmadır. 4. sınıf öğrencilerinde görülen şiddet içeren davranışların arkadaşına vurmak, itmek, yumruk atmak, arkadaşına kaba davranmak, küfür etmek, arkadaşıyla dalga geçmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu davranışların nedenleri olarak ailelerin ilgisiz olması, öğrencilerdeki davranış bozuklukları, okul ve sınıfların fiziki olarak yetersiz olması, cep telefonu, tablet gibi araçların bilinçsiz kullanılması tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet davranışları, istenmeyen davranışlar, 4. sınıf

An Evaluation on the Examination of Unwanted Student Behaviors Seen in 4th Grade Students

Abstract

Undesirable student behaviors in the classroom negatively affect the educational environment, teachers and students. Teachers are the best observers of undesirable student behaviors in educational environments. The studies in which teachers can best reflect their observations are case studies. The aim of this study is to determine the most frequently observed undesirable behaviors in 4th grade primary school students and to try to find the reasons for these behaviors. The research was conducted in the second semester of the 2022-2023 academic year with students in the 4-A class of a primary school in Pendik district of Istanbul province. The data were obtained through participant observation, one of the qualitative research methods. In addition, a researcher's diary was used to record the observations. Descriptive analysis was used to analyze the data. According to the findings obtained in the study, the most common undesirable behaviors in the classroom are speaking without speaking, engaging in extracurricular activities, taking things without permission, fighting, acting up, not fulfilling their duties, complaining, swearing, walking around the classroom, and talking to each other. It was concluded that 4th grade students' violent behaviors were hitting, pushing, punching, being rude to their friends, swearing, and making fun of their friends. The reasons for these behaviors were found to be the lack of interest of families, behavioral disorders in students, physical inadequacy of schools and classrooms, and unconscious use of tools such as mobile phones and tablets.

Keywords: Violent behaviors, undesirable behaviors, 4th grade

¹ Bu çalışma 2023 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Hamit ÖZEN danışmanlığında yürütülen "4. Sınıf Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışları" başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans çalışmasından üretilmiştir.

² Sorumlu yazar, Öğretmen, MEB, İstanbul, digdem85@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-1430-3000

Makale Geçmişi Geliş: 20.11.2023 Kabul: 25.12.2023 Yayın: 31.12.2023

Makale Türü Araştırma Makalesi

Önerilen Atf

Alemdar, D. (2023). 4. Sınıf öğrencilerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi üzerine yapılan bir değerlendirme. *Uluslararası Liderlikte Mükemmellik Arayışı Dergisi (ULMAD)*, 3(2), 25-32.

Giriş

Eğitim genel olarak bilinen tanımıyla “kişinin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve maksatlı bir şekilde, istendik davranış değişikliği ortaya çıkarma sürecidir” (Ertürk, 1979). Bu kabul gören davranışların kazanılması hem öğrenci hem de öğretmen açısından her zaman kolay olmamaktadır. Eğitim sisteminin beklediği bu istendik davranışları kazandırılabilmesi için bazen de öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlarla başa çıkmak gerekmektedir (Küleççi Akyavuz, 2019). Özellikle ilkokullarda etkili bir sınıf ortamının sağlanabilmesi; sorun davranışların daha az düzeye indirilmesiyle ve öğrencilerin istenilmeyen davranışlarıyla baş edilmesiyle alakalıdır (Ardıç ve Temiz, 2020). Zira bu davranışlar eğitimde verimi düşürmekte, vakit kaybına sebep olmakta hatta öğretmenin ve sınıftaki diğer öğrencilerin motivasyonunu düşürmektedir (Doğan, 2020).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının birçok nedeni olabilmektedir. Bu nedenleri “öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan nedenler”, “öğrencilerin ailesi ve yakınındaki çevresinden kaynaklanan nedenler” ve “öğretmen ve okul kaynaklı nedenler” olarak gruplandırmak mümkündür (Karadağ ve Öney, 2006). Yapılan bir çalışmada ilkokullarda görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri “öğrencilerin ebeveynlerinin sahip olduğu özellikler”, “öğrencinin kişisel özellikleri”, “göç ve şehirleşme”, “ülkenin sosyo-ekonomik şartları” olarak belirlenmiştir (Çelikkaleli, Balcı, Çapri ve Büte, 2009). Aslında istenmeyen davranışların görünen şeklinden daha karmaşık nedenlere dayanabileceği de göz önüne alınmalıdır (Nezihoğlu ve Sabancı, 2010).

Okulda ve sınıfta karşılaşılan kabul görmeyen davranışların neler olduğu, bu davranışların sebepleri, bu davranışları önlemede kullanılacak stratejiler hakkında yapılan araştırmalar genelde öğretmen ve yönetici görüşlerine göre değerlendirilmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğuna ve bu davranışların nedenlerine dair yapılan herhangi bir katılımlı gözlemin kullanıldığı bir durum çalışmasına rastlanılmamıştır. Bu bağlamda yapılan bu araştırmada sınıfta gözlemlenen istenmeyen davranışların neler olduğuna ulaşılmaya çalışılmış, sık gözlenen olumsuz davranışların kökenini tespit etmek amaç edinilmiştir. Elde edilecek sonuçlar sınıfta sıkça rastlanılan istenmeyen davranışların neler olduğuna ve nedenlerine dayanarak neler yapılabileceğine dair öğretmenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

Bu durum (örnek olay) araştırmasının amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin gözlemlenmesi sonucunda sınıfta ya da okulda gösterdikleri istenmeyen davranışların altında yatan nedenlerin neler olduğunu keşfetmektir. Özellikle öğrencilerin birbirine gösterdiği saldırgan davranışların nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 4. sınıf düzeyinde en sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
- 4. sınıf düzeyinde öğrenciler arasında görülen şiddet davranışları ve bunların nedenleri nelerdir?

Literatür Taraması

Sınıfta farklı özelliklere sahip pek çok öğrenci vardır. Öğrencilerin sergilediği hareketlerin de farklı olması normaldir. Bu nedenle bir hareketi olumsuz olarak adlandırabilmek için dört önemli kriterden söz edilebilir (Bull ve Solity, 1996). Bunlar:

Yapılan davranışın;

- bir öğrencinin bireysel öğrenmesini ve sınıfta bulunan diğer arkadaşlarının öğrenmelerini engellemesi ve dersi kesintiye uğratması (sınıfta gürültü çıkarma gibi),

- Öğrencinin öğretmeni ve arkadaşlarıyla etkileşimini olumsuz etkilemesi, başkalarına zarar vermesi (Antisosyal hareket olarak nitelendirilir - başkalarının sahip olduğu eşyaları izinsiz alma gibi).
- Sınıftaki çocukların güvenliğini riske atması ve zarara sebep olacak boyutta olması (okula kesici, delici araçlar getirmek gibi).
- Okul eşyalarının zarar görmesine veya bireylerin şahsi eşyalarının kaybolması ve zarar görmesine neden olması (okulun pencere camını kırmak, birinin defterini yırtmak gibi).

İlkokulda sınıf içerisinde kabul görmeyen öğrenci tutumlarının neler olduğu ve bu davranışların nedenlerinin neler olduğunu araştırmak için yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Örneğin Akyavuz' un (2019) çalıştığı "İlkokul Öğrencilerinin Sergiledikleri İstenmeyen Davranışlar" konulu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde karşılına çıkan kabul görmeyen davranışlar ve bu davranışlarla başa çıkmada uyguladıkları yöntemlere değinilmiştir. Yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmenlerinin sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranışlar olarak; söz almadan konuşma, kavga etme, ders sırasında birbirleri ile konuşma, verilen görevleri yapmama, sınıfta gezinme, ders dışı faaliyetlerde bulunma, derse ders başladıktan sonra gelme tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ise istenmeyen davranışlar karşısında kullandıkları yöntemler olarak; öğrenciyi uyarma, anne-baba ile iletişime geçme, kabul gören davranışları pekiştirme, görmezden gelme, kendini öğrenci yerine koyma, dersi çekici hale getirme ve pekiştirme vermiş belirlenmiştir. Yapılan bu araştırmadan öğretmenlerin sınıfta kabul görmeyen hareketlerin farkına vararak nedenlerini irdeleyip etkin ve kalıcı çözümler bulmasının öğretmenlerin sınıftaki otoritesini ve saygınlığını artıracak sonucuna ulaşılmıştır.

Ardıç ve Temiz' in 2019 yılında yaptığı "İlkokul Öğrencilerinde Görülen, Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Çözüm Stratejileri" konulu araştırmanın amacı, ilkokulda çalışan sınıf öğretmenlerinin sınıfta ve okulda karşılaştıkları kabul görmeyen öğrenci tutumları, bu tutumların ortaya çıkmasına sebep olan etmenler ve bunlarla nasıl baş ettikleri hakkında kullandıkları yöntemlerin neler olduğunu belirlemektir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin istenmeyen davranışlarının temel nedenleri olarak ailelerin tutumu, dikkat dağınıklığı, öğrencinin başarısının düşük olması, internette gereğinden fazla zaman geçirmeleri, öğrencilerin ailelerinin parçalanmış olması, sosyal aktivitelerin yetersiz olması, hiperaktif çocuklar, ailelerin çocukların her istediğini yapması bulunmuştur.

Akyavuz (2019) ve Ardıç ve Temiz (2019) tarafından yapılan bu çalışmalarda istenmeyen davranışların yok sayılmaması, görmezden gelinmemesi gerektiği bunun yerine bu davranışların nedenlerinin araştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum, yani örnek olay, çalışmalarında incelenen olaya yönelik faktörler, olayın ilişkili olduğu başka olaylara olan etkisi ve durumu meydana getiren etkenler birlikte, bir bütün oluşturacak şekilde ele alınır. Durum çalışmalarını diğer metotlardan ayrı değerlendirmek gerekir. Çünkü durum çalışmalarında her durumun birbirinden farklı olması sebebiyle genelleme özelliği yoktur. Bununla birlikte yapılan bir çalışmanın sonuçları bu çalışmaya benzeyen başka bir örnek olay çalışmasında veri olarak referans alınabileceği gibi o çalışmada kullanılabilir (Merriam, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını, 2022-2023 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında İstanbul şehrinin Pendik ilçesinde bulunan bir ilkokulda eğitim alan 29 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu grubun seçilmesinde amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı bu sınıfı 4 öğretim yılı boyunca tanımaktadır. Dolayısıyla istenmeyen öğrenci davranışları dört yıldır yapılan gözlemlere göre tespit edilmiştir. Sınıfta 1. sınıftan beri sınıf atmosferini olumsuz etkileyecek davranışlar sergileyen öğrenciler bulunmaktadır. Özellikle bu öğrencilerin olumsuz davranışları sergileme nedenleri tespit edilmeye de çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler, nitel veri toplama yöntemlerinden olan gözlem yoluyla elde edilmiştir. Araştırmacı tarafından ders sırasında, teneffüslerde sınıf dışında yapılan doğal gözleme dayalı olarak toplanmıştır. Araştırmacı günlüğü ve katılımcı gözlem türü kullanılmıştır. Araştırmacı araştırmasını kendi sınıfında araştırmacı-katılımcı-öğretmen olarak gerçekleştirmektedir. Araştırmada 4. sınıf öğrencilerinde görülen istenmeyen davranışların neler olduğuna dair ilk kaynaktan ulaşılarak, okulda geçirilen zaman içinde bilgi sahibi olmayı amaçlamaktadır.

Araştırma günlüğü, araştırmacının yaptığı çalışmada gözlemlerini ve düşüncelerini tüm bölümleriyle kayıt etmek amaçla kullanılan bir defterdir. Bu günlük gözlemleri, analizleri, öğrenci yorumlarını, düşünceleri, sınav sonuçlarını, izlenimleri kapsamaktadır (Johnson, 2014). Araştırma günlüğü, öğrenci davranışlarını tasvir etmek için notlar yazmak amacıyla kullanılmıştır. Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışı gözlemlendiği anda kısa kısa notlar alınmıştır. Araştırmacı aynı zamanda sınıfın öğretmeni olduğu için gerekli zamanlarda davranışlara müdahale etmiş, sonrasında notlarını tamamlamıştır. Teneffüste ve araştırmacının nöbetçi olduğu günlerde yapılan gözlemlerde oluşan istenmeyen davranışlar zaman geçmeden günlüğe kaydedilmiştir. Yazılan davranışların detayları aynı gün içinde günlüğe not alınmıştır. Gözlem yaparken herhangi bir ölçme aracı kullanılmamıştır. Olaylar, hikâye haline getirilerek kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Elde edilen veriler, bu yöntemde daha önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde gözlenen kişilerin görüşlerine doğrudan alıntılar yapılarak yer verilebilir. Elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak bu analizin amacıdır. Bu amaçla elde edilen veriler açık bir biçimde betimlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Betimsel analiz yapılırken, öğrencilerin gerçek isimlerinin kullanılmasının etik olmayacağı için öğrencilerin isimleri değiştirilerek yazılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına araştırma bulguları herhangi bir yorumda bulunulmadan sunulmuş, ortaya çıkan istenmeyen davranışlar açıklanırken doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Karşılaşılan sorunlar değiştirilmeden ve zaman geçmeden araştırmacı günlüğüne aktarılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın araştırmacının gözlem notlarına dayalı olarak sınıftaki istenmeyen öğrenci davranışlarına, şiddet içeren öğrenci davranışları ve bunların sebeplerine ait bulgular yer almaktadır.

En Sık Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Ait Bulgular

Araştırmacının 05.04.2023 tarihinde yaptığı gözlem sonuçlarına göre istenmeyen öğrenci davranışları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Sınıfta Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Sayı	İstenmeyen Davranışlar
1	Derse hazırlıksız gelme
2	Verilen ödevi yapmama
3	Arkadaşımı şikâyet etme
4	Derste izinsiz yemek yeme ve su içme
5	İzin almadan sınıfta gezinme
6	Yalan söyleme
7	Dersi takip etmeme
8	Arkadaşına sataşma
9	Derste sakız çiğneme
10	Tahtada yazılanları defterine yazmama
11	Öğretmene küsme

Araştırmacı günlüğünden aktarılan notlar aşağıdaki şekildedir.

“... Ferit (10, Erkek), Müge (10, Kız), Emre (10, Erkek), Esin (10, Kız) ders kitapları yanında değildi. Ayrıca ödevlerini yapmamışlardı. Dersler boyunca Ferit ve Emre birbirlerine sataşıp durdular. Birbirlerine bir şeyler söylemeye çalışıyorlardı. Emre sürekli izinsiz su içti ve su şişesini havaya atarak düz durdurmaya çalıştı. Ferit ise yanında sakız getirmiş, derste çiğniyordu. Ben fark edince çöpe attı. Başka varsa vermesini söyledim. “Yok, öğretmenim.” dedi. Fakat diğer ders yine ağzında sakız olduğunu fark edince, diğer öğrenciler sakızları suluğunun kapağının içine sakladığını söylediler. Ferit’i diğer öğrenciler her ders şikâyet ettiler, bizi rahatsız ediyor diye. Ferit’e neden böyle davrandığını sordum. “Öğretmenim zaten beni kimse sevmiyor, evde hep ben suçluyum, okulda arkadaşlarım beni sevsin istiyorum ama olmuyor.” diye cevap vermiştir.”

Araştırmacının 11.04.2023 tarihinde yaptığı gözlemde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Sınıfta Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Sayı	İstenmeyen Davranışlar
1	Derse zamanında gelmeme
2	Derste izinsiz konuşma
3	Arkadaşı ile alay etme
4	Dersi takip etmeme
5	Ders dışı faaliyetlerde bulunma
6	Arkadaşını şikâyet etme
7	Ders sırasında pencereden dışarıyı izleme
8	Sıra arkadaşını sürekli rahatsız etme
9	Argo sözcük kullanma
10	Arkadaşına vurma

Araştırmacı günlüğünden aktarılan notlar aşağıdaki şekildedir.

“...Mine (9, Kız) tahtada soru yazdığım esnada duvar kenarında bir sırada oturduğu halde pencere yanına gitmiş, yan okulun bahçesindeki öğrencileri izliyordu. Yerine geçmesi için uyardım. Ama bu davranışı tekrarlamaya devam etti.

“... Son ders sınıfa girdiğimde öğrencilerimin çoğu Ferit (10, Erkek) ve Bora (10, Erkek)’nın sınıfta kavga ettiklerini, birbirlerine yumruk attıklarını söylediler. Nedenini sorduğumda Ferit, Bora’nın ona annesine yönelik küfür ettiğini söyledi. Ama Bora öyle söylemediğini arkadaşının yanlış anladığını iddia etmiştir.”

Araştırmacının 03.05.2023 tarihinde yaptığı gözlemde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3.

Sınıfta Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Sayı	İstenmeyen Davranışlar
1	Kavga etme
2	Arkadaşı ile dalga geçme
3	Parmak kaldırmadan konuşma
4	Birbirlerine laf atma
5	İzinsiz sınıfta dolaşma
6	Derse katılmama
7	Yerinde duramama
8	Öğretmenin ve arkadaşlarının sözünü kesme
9	Sorumluluklarını yerine getirmeme
10	Şikâyet etme, küfür etme

Araştırmacı günlüğünden aktarılan notlar aşağıdaki şekildedir.

“...sınıfa girdiğimde Şule (9, Kız) “*Öğretmenim benimle dalga geçiyorlar.*” diyerek yanıma geldi. “*Kimler neden dalga geçiyorlar?*” dedim. “*Teneffüste Hasan (9, Erkek) ile oynuyoruz diye Mine (9, Kız), Bora (10, Erkek), Ferit (10, Erkek) ve Zeynep (9, Kız) benim Hasan’a aşık olduğumu söylüyorlar.*” dedi. O sırada birkaç öğrenci daha önceden de kendileri ile bu şekilde dalga geçildiğini aktardılar. (Söz hakkı istemeden) Öğrencilerime neden böyle söylediklerini sordum. Mine, “*Arkadaşlarıma böyle davranmak benim hoşuma gidiyor.*” diye cevap verdi.”

Araştırmacının 07.05.2023 tarihinde yaptığı gözlemde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4.

Sınıfta Görülen İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Sayı	İstenmeyen Davranışlar
1	Dersi takip etmeme,
2	Derse zamanında gelmeme
3	Ders araç gereçlerini eksik getirme
4	Küfür etme
5	Öğretmene saygısız davranma
6	Arkadaşını düşürme
7	Konuşan kişinin sözünü kesme
8	Derste izinsiz ayağa kalkma
9	Sınıf içinde dolaşma
10	Şikâyet etme

Araştırmacı günlüğünden aktarılan notlar aşağıdaki şekildedir.

“...Hasan (9, Erkek), Kenan (9, Erkek), Bora (10, Erkek), Ferit (10, Erkek) ve Emre (9, Erkek) ders kitaplarını getirmemiş. Derste sürekli konuştular, benim ve diğer öğrencilerin dikkatini dağıttılar. Uyarmama, onları derse katmaya çalışmama rağmen konuşmaları, bana saygısızca cevap vermeleri devam etti. “*Çocuklar yeter artık, İngilizce ve Din Kültürü derslerinde böyle yapmıyorsunuzdur umarım.*” dedim. Belma (9, Kız) söz isteyerek “*Öğretmenim İngilizce dersinde kedi gibiler çünkü öğretmenimiz erkek. Ama sizin dersinizde ve Din Kültürü dersinde böyle çok konuşuyorlar.*” demiştir. Sınıfta bulunan diğer öğrenciler de onu desteklediler.”

Öğrenciler Arasında Görülen Şiddet Davranışları ve Nedenlerine Ait Bulgular

Bu bölümde 4. Sınıf öğrencilerinde gözlenen şiddet davranışları ele alınmıştır. Bu davranışların neler olduğu nedenleriyle birlikte ifade edilmiştir.

05.04.2023 tarihinde yapılan gözlem araştırmacı günlüğüne şu şekilde yansımıştır:

“... gözlem için bahçede dolaştığım esnada kendi öğrencilerimden Bora’nın diğer öğrencime okul güvenlik kabininde bulunan sandalyeyi fırlatırken gördüm, derhal yanlarına giderek olaya müdahale ettim. Öğrencime neden böyle davrandığını sorduğum zaman, Emre’nin onun üstüne atladığını, şaka olsun diye onun da sandalyeyi alıp üstüne atar gibi yapacağını söyledi. Bu iki öğrencinin sürekli birbirleri ile sorun yaşadıkları ve sınıfta olumsuz davranışlar sergiledikleri için öğrencilerin velileri ile iletişime geçtim. Bir velim çalıştığı için gelemeyeceğini bildirdi. Diğer veli Cuma günü geleceğini söylemiştir.”

07.04.2023 tarihinde istenmeyen davranış sergileyen öğrencinin velisi yapılan görüşmeyi araştırmacı günlüğüne şu şekilde aktarmıştır:

“Görüşmeyi rehber öğretmenimizle birlikte gerçekleştirdik. Veliye öğrencinin sınıftaki durumu hakkında genel bir bilgi verdim. Arkadaşları ile yaşadığı sıkıntılardan bahsettim. Veli, anne ve baba olarak akşam saatlerine kadar işte olduklarını, onlar gelene kadar öğrencinin evde yalnız kaldığını ya da dışarı çıktığını söyledi. Hatta bir ara dışarı çıkmasını engellemek için tanıdıkları bir berberin yanına verdiklerini ifade etti. Ayrıca tablet, telefon vb. araçlarla ilgili kısıtlama getirmediğini, bu araçlarla

hangi oyunları oynadığını ya da ne yaptığını kontrol etmediklerini de söyledi. Veli görüşme sonunda çocuğuyla daha çok ilgileneceğini belirtti.”

14.04.2023 tarihli gözlem sonucunda zorbalık (psikolojik şiddet) davranışı tespit edilmiştir.

“...nöbetçiyim, 3. Sınıfa giden birkaç kız öğrenci yanıma geldi. “Öğretmenim sizin öğrenciniz Mine bizi korkutuyor.” dediler. “Nasıl korkutuyor? Ne yapıyor?” diye sordum. “Ben..... yım (başka bir ırktan olduğundan bahsettiler.) benden uzak durun, sizin için iyi olmaz gibi şeyler diyor.” dediler. Mine’yi yanıma çağırdım neden öyle söylediğini sordum. Komşularından biri eğer öyle söylersen herkes senden korkar demiş. Mine de denemeye karar vermiş. Sonradan öğrendiğime göre diğer teneffüslerde başka öğrencilere de söylemiş.”

03.05.2023 tarihinde yapılan gözlemlerde bir öğrencinin arkadaşının eline sert bir şekilde vurduğu ve yanındaki diğer öğrencilere de vurmaya çalıştığı görülmüştür.

“...ders esnasında birden bire bir öğretmenim diye bağırınca atopik otizm teşhisi olan öğrencimin arkadaşının koluna vurduğunu fark ettim. Birkaç arkadaşının ona sürekli baktığını ve dil çıkardığını söyledi bu nedenle arkadaşlarına saldırdığını belirtti. Kimsenin onu sevmediğini, onun hakkında ona bakıp dedikodu yaptıklarını ifade etmiştir. Bu tarz olayı daha önce de yaşadığımız için öğrencimin velisi ile aynı gün görüşme yaptım. Velim ile daha önce de öğrencimin özel durumundan ötürü birkaç kez görüşme yapmışım. Öğrenciye bireyselleştirilmiş eğitim programı raporunu geç konuştuğu için verdiklerini, ama artık raporu kaldırmak istediğini söylemişti. Bu görüşmede yine velinin öğrencinin bu durumunu kabul etmek istemediği fark edilmiştir.”

Sınıfta istenmeyen davranışları en çok gözlemlediğim öğrencilerle yaptığım görüşme bulguları şu şekildedir:

“...İstenmeyen davranışları sergileyen bazı öğrencilerimle özel görüştüm. Örneğin Ferit ders materyallerinin eksik olmasının nedenini ailesinin almamasına, ona önem vermemelerine bağlamaktadır. Hatta ailesinin onu sevmediğini, arkadaşları tarafından kabul görmek için dersin düzenini bozacak davranışlar sergilediğini söyledi (Ferit bebekken annesini kaybetmiştir.)

Bora (dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu teşhisi var) ile yaptığım görüşmede, bana kendini durduramadığını, ilaç kullandığı halde ilacın işe yaramadığını söyledi. Ayrıca ailesi ile yaptığım görüşmelerde annenin ve babanın çok geç saatlere kadar çalıştıklarını, Bora’nın kontrolsüz bir şekilde tablet, telefon ve bilgisayarda vakit geçirdiğini tespit ettim.

Mine ile yaptığım görüşmede, kötülük yapmayı tercih ettiğini, arkadaşlarını kızdırmanın ona zevk verdiğini söyledi. Mine’nin ebeveynleri ayrı bu nedenle Mine’nin annesiyle 2 ay boyunca her hafta görüşme yaptım. Birlikte hareket ettik ve istenmeyen davranışların azaldığını fark ettim.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada araştırmacının kendi sınıfında yaptığı gözlem sonuçlarına göre 4. sınıf öğrencilerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarına, şiddet içeren davranışlara ve nedenlerine ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmanın birinci alt probleminden elde edilen bulgulara bakıldığında 4. sınıf öğrencilerinde sıklıkla rastlanan kabul görmeyen öğrenci davranışları olarak söz istemeden konuşma, dersle ilgili olmayan etkinliklerle uğraşma, eşyaları izin istemeden alma, kavga etme, yerinde duramama, verilen görevleri yapmama, şikayet etme, küfür etme, sınıfta izinsiz gezinme, kendi aralarında konuşma gözlemlenmiştir. Elde edilen bu sonuç literatürde yapılan bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Aküzüm ve Nazlı, 2017; Ardiç ve Temiz, 2020; Çetin, 2013; Doğan, 2020; Gökyer ve Doğan, 2016; Karadağ ve Öner, 2006; Külekçi Akyavuz, 2019). Araştırmacı bu çalışma boyunca her ders başkasının sözünü kesme, izinsiz konuşma, izinsiz sınıfta dolaşma, ders dışı aktivitelerle uğraşma davranışlarını gözlemlemiştir. Balay ve Sağlam (2008)’in yaptığı çalışmada da en çok rastlanan davranışların karşdakinin sözünü yarıda kesme, izinsiz konuşma, izinsiz ayağa kalkma/sınıfta dolaşma davranışları sergiledikleri görülmüştür.

Araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen bulgulara göre 4. Sınıf öğrencilerinde görülen şiddet içeren davranışların arkadaşına vurmaya, itmek, yumruk atmak, arkadaşına kaba davranmak, argo kelimeler kullanmak, arkadaşıyla alay etmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sadık (2000)

araştırmasında ilkokul öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin en çok saldırganlık içeren davranışları istenmeyen davranış olarak tanımladığı görülmüştür. Doğan (2020) yaptığı çalışmada ise zorbalık teması altında şiddet uygulama davranışının en çok ilkokullarda görüldüğünü ifade etmiştir. Hoşgörür ve Orhan (2017) yaptıkları çalışmada okulda zorbalığın ilkokul seviyesine indiğini belirtmiştir.

Yukarıda görülen olumsuz davranışların (söz almadan konuşma, izinsiz ayağa kalkma, ders dışı etkinliklerle uğraşma vb.) ilkokul düzeyinde istenmeyen davranış olarak tanımlanması normal kabul edilebilir. Bu çağdaki çocuklar henüz kuralları tam olarak özümseyememiş olabilirler. Yine de bu davranışların eğitim öğretimi sekteye uğrattığı göz ardı edilmemelidir.

Araştırmanın istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleriyle ilgili sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin derse hazırlıksız gelmelerinin istenmeyen davranışları artırdığı görülmektedir. Öğrencilerin birbirine karşı tahammüllerinin olmadığı, en ufak bir sorun da bile şiddete başvurduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca çocuklar birbirine vurarak oyun oynanabileceğini düşünmektedirler. Bu durum çocukların yaşadığı çevrenin özelliklerini akla getirmektedir. Ailesinde, arkadaşları arasında bu tarz davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Bir diğer etmen de ailelerin çocuklarına karşı tutumudur. Çocuklarıyla yeterince vakit geçirmemektedirler. Onların hislerine karşı duyarsız kalmaktadırlar. Ayrıca ailelerin parçalanmış olması da önemli bir etkidir. Başka bir hususta okulun ve sınıfın fiziki şartlarının elverişsiz olmasıdır. Sınıfın kalabalık olması, okul bahçesinin küçüklüğü, okullardaki sosyal etkinliklerin kısıtlı olması gibi nedenler istenmeyen davranışlara sebep olabilmektedir. Öğrencinin kişisel özellikleri de etmenlerden biridir. Dikkat çekme isteği, hiperaktivite, özgüven fazlalığı, psikolojik sorunların olması olumsuz davranışlara neden olmaktadır. Ardıç ve Temiz (2020), Gökyer ve Doğan (2016), Sadık (2000) tarafından yapılan araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- İstenmeyen davranışların engellenmesi için okul yönetimleri okul kurallarını, öğretmenler de sınıf kurallarını net bir biçimde belirleyebilir ve bunun uygulanmasını sağlayabilir.
- Öğrencilere yönelik zorbalık ile ilgili rehberlik çalışmaları yapılabilir.
- Veli, öğretmen ve okul yönetimi iş birliği içinde çalışabilir.
- Öğretmenler için sınıf yönetimi ve istenmeyen davranışları önlemeye yönelik bilgi, beceri ve yeterliliklerini artırmak eğitimler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının neler olduğu ve nedenleri hakkında diğer ilkokul seviyesindeki sınıflarda da araştırmalar yapılabilir.

Kısıtlılıklar/Sınırlılıklar

Araştırma, 2022/2023 eğitim öğretim döneminde İstanbul şehri, Anadolu yakası sınırları içerisinde bulunan Pendik ilçesinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Şehit Piyade Er Ayhan Kasımoğlu İlkokulu 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Teşekkür

Çalışma sürecindeki değerli görüş ve yönlendirmelerinden dolayı danışman hocam Doç. Dr. Hamit ÖZEN' e, teşekkürlerimi sunuyorum.

Kaynakça

- Aküzüm, C. ve Nazlı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları, nedenleri ve bu sorunlarla baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 1(2), 88-102.
- Akyavuz, E. K. (2019). İlkokul öğrencilerinin sergiledikleri istenmeyen davranışlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(35), 30-40.
- Balay, R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Van Yüzcü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-24.

- Bull, S. L., & Solity, J. E. (1996). *Classroom management: Principles to practice*. Routledge.
- Çelikkaleli, Ö., Balcı, F. A., Çapri, B. ve Büte, M. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri üzerine görüşleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 625-636.
- Doğan, S. (2020). Öğretmen algısına göre istenmeyen öğrenci davranışları. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 148-159.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Yelkentepe Yayınları
- Gökkyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-106.
- Hoşgörür, V. Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla merkez ilçe örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 859-880.
- Johnson, A. P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı* (Çeviri Ed. Uzuner, Y. & Anay, M. Ö.). Anı Yayıncılık.
- Karadağ, E. ve Öney, A. (2006). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin sınıf-içi olumsuz davranışlarının değerlendirilmesi. *HAYEF Journal of Education*, 3(1), 119-134.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Selahattin Turan (Çeviri Editörü). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nezihoğlu, G. Ö. ve Sabancı, A. (2010). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 41-53.
- Sadık, Ö. G. F. (2000). İlköğretim I aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.